

УДК 78.087.68(075.8)

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2022.2.19>

Надія ПАВЛЮК

викладач постановки голосу, Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Волинська область, Україна, 43025

ORCID: 0000-0002-1308-0447

Ірина МАЛАШЕВСЬКА

викладач постановки голосу, Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Волинська область, Україна, 43025

ORCID: 0000-0003-48331-6469

Ольга МАТЯЩУК

викладач фортепіано, Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Волинська область, Україна, 43025

ORCID: 0000-0002-3403-9304

Бібліографічний опис статті: Павлюк, Н., Малашевська, І., Матящук, О. (2022). Авторська пісня як вербально-музичний засіб виховання студентської молоді. *Acta Paedagogica Volynienses*, 2, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.2.19>

АВТОРСЬКА ПІСНЯ ЯК ВЕРБАЛЬНО-МУЗИЧНИЙ ЗАСІБ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

У статті описаний певний взаємозв'язок між музикою та творчим розвитком молодого покоління, адже завдяки заняттям музикою відбувається розкриття потенційних духовних ресурсів молоді. Зазначається, що музична освіта залежить від умов суспільно-політичного життя, від рівня культури та прагне до пошуку нових шляхів духовного розвитку. Зазначається, що авторська пісня – некомерційний вид мистецтва, що це вербально-музичний спосіб художньо-образного відображення авторського бачення навколишнього світу, сучасної дійсності. Вона характеризується взаємно збагачуючою єдністю слів, музики та виконання. Зазначено, що авторська пісня базується на художній поетичній мові, яка повинна максимально точніше донести до слухача авторську ідею. Проаналізовано та доведено, що вона відрізняється діалоговою інтонацією виконання. Зазначено, що авторська пісня – пісенний жанр, що виник у середині 20-го століття, виразними засобами та відмінними рисами якого є: змістовне і якісне навантаження на поетичний текст; природність, мелодійність та гармонійна функціональність музичного матеріалу; настрої довірчого спілкування; камерність виконання; ідеалістична, ліберальна спрямованість. Доведено, що складна змістовна структура, висока якість, велика кількість пісень – ось не повний перелік характеристик, які дозволяють вважати авторську пісню феноменом нового прошарку культури, що не зводиться до вже відомих верств культури як професійної так фольклорно-народної. Феномен «авторська пісня» створювався за рахунок творчої активності, що носить назву «народна самодіяльність». Проте було написано чимало пісень, які досягали рівня «професіоналізму». Описано, що численні дослідники наголошували на тому, що автор авторської пісні, власне, не складає музику на вірші, а трансформує художнє твір загалом. Вони переконують, що це надзвичайно складна робота, що носить не миттєвий характер, адже потребує величезної підготовчої роботи, де розкривається цілий творчий компроміс автора з самим собою, у всьому – авторський підхід.

Ключові слова: народна самодіяльність, професіоналізм, авторська пісня, фольклорно-народна, культура, естетика, змістовна структура, висока якість.

Nadiya PAVLYUK

Voice Lecturer, Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College" of the Volyn Regional Council, Voli ave., 13, Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43025

ORCID: 0000-0002-1308-0447

Iryna MALASHEVSKA

Voice Lecturer, Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College" of the Volyn Regional Council, Voli ave., 13, Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43025

ORCID: 0000-0003-48331-6469

Olga MATYASHCHUK

Piano Lecturer, Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College" of the Volyn Regional Council, Voli ave., 13, Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43025

ORCID: 0000-0002-3403-9304

To cite this article: Pavlyuk, N., Malashevskaya, I., Matyaschuk, O. (2022). Avtorska pisnia yak verbalno-muzychnyi zasib vykhovannia studentskoi molodi [Author's song as a verbal and musical means of educating student]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 2, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.2.19>

AUTHOR'S SONG AS A VERBAL AND MUSICAL MEANS OF EDUCATION OF STUDENTS

The article describes the relationship between music and the creative development of the younger generation, because thanks to music lessons, the potential spiritual resources of youth are revealed. It is noted that musical education depends on the conditions of social and political life, the level of culture and seeks to find new ways of spiritual development. It is noted that the author's song is a non-commercial art form, it is a verbal and musical way of artistic and figurative reflection of the author's vision of the world around him, modern reality. It is characterized by a mutually enriching unity of words, music and performance. It is noted that the author's song is based on artistic poetic language, which should convey the author's idea to the listener as accurately as possible. It is analyzed and proved that it differs in the dialogue intonation of performance. It is noted that the author's song is a song genre that arose in the middle of the 20th century, the expressive means and distinctive features of which are: meaningful and qualitative load on the poetic text; naturalness, melody and harmonious functionality of the musical material; mood of confidential communication; chamber performance; an idealistic, liberal aspiration. It is proved that a complex content structure, high quality, a large number of songs – this is not a complete list of characteristics that allow us to consider the author's song as a phenomenon of a new layer of culture, not reducible to the already known layers of culture, both professional and folklore. The phenomenon of "author's song" was created through creative activity, called "folk amateur performance". However, many songs were written that reached the level of "professionalism". It is described that numerous researchers noted that the author of the author's song, in fact, does not compose music into poetry, but transforms the work of art as a whole. They convince that this is a very difficult work, which is not instantaneous, because it requires a huge preparatory work, which reveals a whole creative compromise of the author with himself, in everything – the author's approach.

Key words: amateur performance, professionalism, author's song, folklore, culture, aesthetics, content structure, high quality.

Постановка проблеми. Невимірні і невичерпні можливості морально-естетичного виховання у формуванні та розвитку особистості. Сучасна тенденція гуманізації освіти ставить однією з умов розкриття потенційних духовних ресурсів молоді реалізацію її особистісних цілей та інтересів. Залежність гуманітарної освіти від умов суспільно-політичного життя, від рівня культури суспільства в цілому та від рівня культури самих студентів, що становлять це суспільство, стимулює пошук нових, що від-

повідують сучасному часу, шляхів розвитку морально-естетичного виховання. Серед найбільш дієвих форм естетичного впливу можна назвати музику і слово. Пісенна мелодія, що ввібрала на основі ритму та гармонії інтонації людської мови, завжди була емоційно насичена, зіткана з почуттів та переживань. Вона підносить і спонукає особистість до самовдосконалення. Серед найбільш дієвих форм естетичного впливу можна назвати музику і слово. Пісня, що ввібрала на основі ритму та гармо-

нії інтонації людської мови, завжди емоційно насичена, зіткана з почуттів та переживань. Вона оживає, підносить і спонукає в людині прагнення самовдосконалення.

Аналіз досліджень. У написанні нашої статті ми опиралися на праці В. Сухомлинського, В. Матоніса, О. Семашко, А. Сохарчука, М. Бахтіна. Питання музичної підготовки майбутніх вчителів до морального виховання школярів розглядалися в працях Е. Ашхарау, М. Бездухової, М. Гей, Л. Макарьського, Т. Поздеева, Є. Сурудин, М. Цілих та інших. Підготовка студентів до естетичного виховання молодших школярів була у центрі уваги Р. Жакеевої, О. Соловій. Проблеми історії становлення української музики присвячені дослідження С. Голуба, О. Коши, В. Цукермана та П. Козицького. На важливості виховання засобами музики зазначають фахівці О. Семашко, А. Сохор, М. Бахтін, В. Біблер, В. Матоніс та М. Каган. У різні роки над проблемою музичного виховання працювали такі дослідники: Ю. Фохт-Бабушкін, І. Огієнко, В. Шинкарук, О. Костюк та О. Лося. Проблеми морального та естетичного виховання в їх взаємозв'язку та єдності відображені у педагогічних наукових дослідженнях В. Анісімова, А. Петрушки, В. Тутолчука, А. Гостдинер та В. Максимчука. Проблеми авторської пісні відображені в дослідженнях з мистецтвознавства М. Каманкіна та в монографії О. Овсяннікової-Трель.

Мета статті – розглянути та проаналізувати сукупність цінностей, властивих авторській пісні. Описати її роль в нагальних завдань сучасного суспільства як національно-патріотичне та духовно-моральне виховання молодого покоління. Довести, що заняття авторської піснею також сприяють створенню сприятливої позитивної атмосфери у колективі, де вони виконуються.

Виклад основного матеріалу. Майже завжди перед педагогом постає проблема вибору репертуару, який відповідав би як цікавості і запитам студентів, і був одночасно засобом їхнього духовно-естетичного розвитку.

Досвід роботи доводить, що одні пісні ніби "вливаються" в навчальний колектив, приносять радість студентам – співакам, активізують їх творчі можливості, інші викликають лише нудьгу та втому. Варто зазначити, що нині багато сучасних пісень, котрі оспівують нега-

тивні сторони життя, погано впливають розвиток особистості молодого покоління. Проте найбільш демократичним, зрозумілим для кожного пісенним жанром є авторська пісня, створена в період критичного відношення, утиску творчості та концертної діяльності деяких авторів, котрі не відповідали стандартам системи. Приємно відмітити, що нині цей жанр активно продовжує розвиватись. Особливо приваблює авторська пісня студентство. Причому студенти завжди любляють не лише слухати відомих виконавців, а й прагнуть власного авторства (Журба, 2018).

Завжди засобом, що надає комплексний вплив на формування особистості молодого покоління, її інтелекту, етики та естетики, була пісня. Василь Сухомлинський зазначає, що дитина, перш ніж навчиться читати та писати, перебуває у постійному полі впливу пісні. Це його первинна форма пізнання світу, осмислення почуттів. Цих поглядів дотримувався теоретик та практик авторської пісні Олександр Мірзаян, котрий зазначав, що словниковий запас, інтелектуальний та естетичний розвиток, комплекс психоемоційних станів особистості багато в чому обумовлений пісенним репертуаром, на якому він вихований (Андрущенко, 2005).

Авторська пісня виникла на початку 1950-х років в студентському середовищі як альтернатива «радянській масовій пісні» – жанру офіційно заохочуваного мистецтва і стала однією з форм протистояння офіційному мистецтву. Але далеко не всі виконавці були політичними дисидентами, і політичні мотиви не завжди були головними. Протистояння ліричного героя – героя авторської пісні офіціозу було набагато ширше, ніж передбачала сфера політики: воно захоплювало сферу естетики, етики, літератури тощо. З кінця 1960-х років авторська пісня змушена була перейти на напівлегальне існування: її витіснили з радіоефіру, майже допускали на телеекран. Політичного булінгу в офіційній пресі зазнали багато виконавців котрі були змушені або припинити свою діяльність або змінити репертуар, або емігрувати (Андрущенко, 2005).

Враховуючи це, шаленої популярності вона набула в 1950-х років, насамперед це пов'язано з появою магнітофона. Відчуженні і світоглядні молодіжні погляди вилилися у пісні Булата

Окуджава і Новелли Матвєєвої. В 1960-ті та 1970-ті, класиками жанру стали авторські пісні Олександра Галича, Володимира Висоцького, Віктора Берковського та Олександра Городницького. В 1980-х та 1990-х виникали цілі творчі дуети (Сідлецька, 2013).

Основоположниками авторські пісні українською мовою стали Анатолій Горчинський – «Троянди на пероні», «Квітка ромена» які автор створив в Києві у середині 1960-х років, оспівуючи героїзм українців закликаючи до пробудження національної самосвідомості та підвищення цікавості до української мови й культури. Такими почуттями пронизані більшість українських авторських пісень, в котрих переважає музика над словами, активнішими творчими ідеями, інтересом до фольклору (Журба, 2018).

Перший концерт авторської пісні українською мовою відбувся в Києві у 1985-х роках в молодіжному театрі, завдяки ініціативі талановитого головного режисера Леоніда Танюка. Бурхливими темпами розвивався цей жанр творчості у Львові. В 1988 році з'явився театр авторської пісні «Не журись!» зусиллями плеяди творчих людей таких як В. Морозова, А. Панчишина, Т. Чувая (Андрущенко, 2005).

У другій половині 1980-х рр., у період «перебудови», всі штучні перепони було усунуто, і авторська пісня отримала свою позицію в культурі та критиці. Вона перестала бути сама собою, розчинившись у безкрайньому океані сучасного мистецтва. Безперечно, що роки українського національного піднесення в 1988-х –1991-х авторська пісня українською мовою вийшла з «підпілля» й розквітла на молодіжних фестивалях «Червона рута» й «Оберіг». На думку багатьох дослідників авторською піснею слід вважати тільки ті пісні, котрі з'явилися в 1990-х роках (Гончаренко, 2017).

Авторська пісня як особливий прощарок творчості потенційно існував завжди, адже самородки – це факт природи всіх часів. Проте помітним цей шар культури стає лише у суспільстві, що досяг певного рівня розвитку. Творчість, як мінімум, вимагає вільного часу та особливого «просочування культурою». Наприклад, авторські пісні набули шаленої популярності у другій половині ХХ століття.

Авторська пісня стала в своєму роді протестом. Вона протистоїть розважальній естрадній пісні. Розважальна пісня – явище музичне.

Авторська пісня – явище насамперед літературне. Вона пишеться людьми, що думають, і для людей, які думають. В авторській пісні, головним компонентом були і залишаються вірші. Музика – підмога, акомпанемент – підмога (Шак, 2013).

Відома дослідниця дитячої творчості В. Шацька зазначала, що під час роботи з молодим поколінням ключову роль відіграє захоплення викладача своєю справою і самою музикою, без цього неможливо досягти особливих успіхів в художньо-естетичному розвитку молоді (Матвєєва, 2005).

Багатьох музичних дослідників, таких як В. Ланцберг та Н. Сосновська приваблює аудиторія як доросла так і дитяча, бо авторська пісня – це завжди розмова "на рівних" між виконавцями та слухачами; це розмова про актуальне, про хвилюючі моменти обох (Сідлецька, 2013).

Досліджуючи авторську пісню варто звернутись для класифікації двох загальновідомих ознак, що належать до професійного мистецтва та фольклору: переважаюча форма творчості (письмова – усна); персоналізація творчості (авторська – анонімна).

Як наслідок ми отримаємо: за першою ознакою це – усна форма пісенної творчості, а за другою – авторська, що впливає з їхньої назви. Підсумовуючи, варто зазначити, що феномен «авторська пісня» за сукупністю ознак, що відрізняють професійне мистецтво та фольклор, може оцінюватися виключно як проміжне явище між ними, пропускаючи багатошаровість художньої пісенної культури. В авторській пісні автор – і автор тексту, і автор музики, і виконавець, і акомпаніатор. Проте головним є текст, тому авторська пісня і створювалась. Текст визначав і музику, і манеру виконання. Для виконавця пісень мелодія і ритм не є самоціллю, вони є засобом посилення виразності віршів. В основі авторської пісні – прагнення виявити, посилити змістовний та музично-ритмічний відтінок віршів, з метою кращого сприймання поетичного тексту, тому оцінюється авторська пісня насамперед за його якістю (Холопова, 2000).

Як відомо, лінії взаємодії такі як незалежність, щирість та довіра іншими словами – художнє висловлювання перед собою завжди перетинаються в авторській пісні. Дослідники

авторської пісні зазначають, що це є показовим на стадії створення авторської пісні (Панталієнко, 2009).

Свій вплив на якість сприймання авторської пісні мають відповідні та супутні художні засоби виразності. Таким чином, аналіз поглядів на категорію авторської пісні дозволяє виокремити етапи її створення: авторська пісня створюється у співі, її автор представляє свій твір як артефакт публічно, як цілісний особистий твір; в авторській пісні неважливо авторство слів або навіть мелодії, музична складова її виходить тією, яку може показати власним голосом; особливості природнього співу виразно доповнює гітарний, фортепіанний чи акордеонний акомпанемент.

В музичному аспекті на показову частину в авторській пісні виносяться усі чотири ознаки (музика, вірші, виконання, акомпанемент). Вона припускає більшу широту, ніж естрадна пісня чи романс. Іншими словами авторську пісню можна назвати як «мистецтво без штучності», адже автор пісні не звертається до штучних прийомів на слухача, створюючи особливу атмосферу довіри. Першочергово у створенні авторської пісні є вибір вірша або слів. Далі – спроба гармонізувати твір засобами мелодії, ритміки, гармонії. В результаті цієї праці, описаним методом, створена авторська пісня з властивою їй варіативністю наспіву та слів. Автор авторської пісні – сам собі і автор, і режисер, маючи широку можливість імпровізації під час виступу перед глядачами.

Слід зазначити, що Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» має значні можливості реалізації духовно-естетичного виховання майбутніх вчителів початкової школи під час музичних занять. Ці заняття включають наступні розділи з відповідним змістом: елементарна музична грамота, сольфеджіо, елементи музичної культури, вокально-хорові навички. Усім студентам наполегливо рекомендується відвідувати «Хор». Для тих, хто закінчив музичну школу, пропонуються індивідуальні заняття на музичному інструменті (фортепіано, акордеон, баян).

Однак, часом, викладачі музичних дисциплін позбавляють своєю увагою запити студентів до пісенного жанру – «співуче життя студентства» за межами навчального закладу

та позанавчальне життя, котре дотикається до музичних занять, що формують духовні орієнтири майбутніх учителів початкової школи. Як наслідок – музичні запити студентів, що спонтанно реалізуються, використовуються педагогами недостатньо з метою оптимізації їх духовного та художнього розвитку. Велике значення для підготовки майбутніх вчителів викладачами приділяється педагогічній практиці. Окремо необхідно відзначити значення літньої педагогічної практики у заміських оздоровчих таборах, де студенти мають можливість перевірити та виявити свої здібності в освітніх програмах розвиваючого дозвілля, під час виховного процесу.

Випускники Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» є висококваліфікованими фахівцями. Вони, працюючи з дітьми, зобов'язані вміти організувати не лише навчальний процес, а й дбати про здоровий морально-психологічний клімат у навчальному колективі. Варто зазначити, що останнє неможливе без розвитку організаторських якостей майбутніх вчителів початкової школи, педагогів музичних дисциплін, керівників музичних гуртків та факультативів.

Відповідаючи професійному рівню теоретична та виконавська підготовка студентів Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж», що спеціалізуються на музичному вихованні, цілком дозволяє поєднати в одній особі вчителя початкових класів та вчителя музичних дисциплін. Пісенна творчість може дати імпульс не тільки до особистого творчого самовираження, але і до творів дидактичних пісень, котрі містять навчально-пізнавальну інформацію.

Висновки. Наприкінці хотілося б відзначити, що в наш час постійно проводяться сотні молодіжних фестивалів авторської пісні, а при закладах культури, освіти функціонує численна кількість музичних клубів, шкіл, студій та гуртків авторської пісні, що вирощують нову плеяду молодих українських талантів. Варто наголосити на тому, що зусиллями педагогів неформально створено систему дитячо-юнацької художньої додаткової освіти для юних творців та виконавців авторських пісень котрі такі необхідні сьогодні. Сукупність цінностей, властивих авторській пісні, дозволяє використовувати цей захоплюючий вид художньої творчості

як потужний інструмент для вирішення таких нагальних завдань сучасного суспільства як національно-патріотичне та духовно-моральне виховання плюс інтелектуальний розвиток

молодого покоління. Заняття авторської піснею також сприяють створенню сприятливої позитивної атмосфери у колективі, де немає місця конфліктам.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андрущенко В. П. Організоване суспільство. Проблема організації та суспільної самоорганізації в період радикальних трансформацій в Україні на рубежі століть: досвід соціально-філософського аналізу. Київ:ТОВ «Атлант ЮЕМСІ», 2005. 498 с.
2. Безугла Р. І. Масова та популярна культура: до проблеми співвідношення понять. Культура і сучасність: альманах. Київ:Міленіум, 2010. № 2
3. Гончаренко П. Вияви масової та елітарної культури в соціальному бутті музики в добу постмодернізму. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2017. № 16. С. 22-25.
4. Журба В. Передумови виникнення музичного стилю bebop. Міжнародний вісник: Культурологія. Філологія. Музикознавство. 2018. № 11. С. 218-222.
5. Лозко Г. Національні цінності на тлі глобального хаосу. Слово Просвіти. № 21, 27 Київ: Ворон. 2010. 202 с.
6. Матвеева Л. Л. Культурологія, Тема 12 Масова та елітарна культури. Навч. посібник. Київ:Либідь, 2005. 512 с.
7. Панталієнко В.В. Проблеми масової та елітарної культури на сучасному етапі. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*: зб. наук. пр. Вип. 137. Київ: КНУБП, 2009. С. 43-47.
8. Сідлецька Т. І. Особливості масової музики як соціального й культурного феномена. Українська культура: минуле, сучасність, шляхи розвитку. наук. зап. Рівненського державного гуманітарного ун-ту. зб. наук. праць. Вип. 19. Рівне : РДГУ, 2013. Т.1. С. 113–117.
9. Холопова В. Н. Музыка як вид мистецтва. СПб.: Лань, 2000. 320 с.
10. Шак Ф. М. Масова і елітарна музика в епоху Постмодернізму. *Aspectus*. 2013. № 1. С. 104-110.

REFERENCES:

1. Andrushchenko V. (2005). *Orhanizovane suspilstvo. Problema orhanizatsii ta suspilnoi samoorganizatsii v period radykalnykh transformatsii v Ukraini na rubezhi stolit: dosvid sotsialno-filosofskoho analizu*. Kyiv:TOV «Atlant YuEmSI», 498 s. [in Ukrainian].
2. Bezuhla R. (2010). *Masova ta populiarna kultura: do problemy spivvidnoshennia poniat. Kultura i suchasnist: almanakh*. Kyiv: Milenium, № 2[in Ukrainian].
3. Honcharenko P. (2017). *Vyiavy masovoi ta elitarnoi kultury v sotsialnomu butti muzyky v dobu postmodernizmu. Aktualni problemy filosofii ta sotsiologii*. № 16. S. 22-25. [in Ukrainian].
4. Zhurba V. (2018). *Peredumovy vynyknennia muzychnoho styliu bebop. Mizhnarodnyi visnyk: Kulturolohiia. Filolohiia. Muzykoznavstvo*. № 11. S. 218-222. [in Ukrainian].
5. Lozko H. (2010). *Natsionalni tsinnosti na tli hlobalnoho khaosu. Slovo Prosvity*. № 21, 27 Kyiv: Voron. 202 s. [in Ukrainian].
6. Matvieieva L. (2005). *Kulturolohiia*, Tema 12 Masova ta elitarna kultury. Navch. posibnyk. Kyiv:Lybid, 512 s. [in Ukrainian].
7. Pantaliienko V. (2009). *Problemy masovoi ta elitarnoi kultury na suchasnomu etapi. Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy: zb. nauk. pr. Vyp. 137*. Kyiv: KNUBP, S. 43-47. [in Ukrainian].
8. Sidletska T. (2013). *Osoblyvosti masovoi muzyky yak sotsialnoho y kulturnoho fenomena. Ukrainaska kultura: mynule, suchasnist, shliakhy rozvytku. nauk. zap. Rivnenskoho derzhavnoho humanitarnoho un-tu. zb. nauk. prats. Vyp. 19*. Rivne : RDHU. T.1. S. 113–117. [in Ukrainian].
9. Kholopova V. (2000). *Muzyka yak vyd mystetstva*SPb.: Lan, 2000. 320 s.
10. Shak F. (2013). *Massova i elitarna muzyka v epokhu Postmodernizmu. Aspectus*. № 1. S. 104-110. [in Ukrainian].